

UTSIKT VÄRMLAND

REPORTAGE

**Så klarar vi våra gårdar efter
*sommarens torka!***

UTGIVARE

Länsstyrelsen Värmland
651 86 Karlstad
010-224 70 00
varmland@lansstyrelsen.se

ANSVARIG UTGIVARE

Roger Bergqvist 010-224 72 13
roger.bergqvist@lansstyrelsen.se

REDAKTION

Emma Mickelin
Roger Bergqvist
Malin Eliasson
Maria Sundqvist
Petra Umeland

FORMGIVNING

Katarina Zeplien

BILDER

Länsstyrelsen Värmland
(om inget annat anges)
Framsida samt björn sid 11: Mostphotos

TRYCK Elanders Sweden

UPPLAGA 3 700 ex

ISSN NR 284-6845

PUBL.NR 2018:15

TIDNINGEN FÖR LANTBRUK OCH LANDSBYGD I VÄRMLAND

Första numret gavs ut 1993. Tidningen vänder sig till lantbrukare och andra som är intresserade av landsbygdsfrågor i Värmland och tar bland annat upp landsbygds- och företagsutveckling, odling, djurhållning, ångar och ett rikt odlingslandskap, rovdjur samt stöd och kurser.

Utsikt kommer ut med fyra nummer per år och produceras delvis med pengar från Landsbygdsprogrammet.

Det är gratis att prenumerera - skicka dina adressuppgifter till tidningens utgivare och märk din post med "Lantbruk/tidningen Utsikt" - även adressändringar skickas hit.

Har du tips och idéer kring tidningens innehåll? Kontakta oss i redaktionen!

Länsstyrelsen
Värmland

Europeiska jordbruksfonden för
landsbygdsutveckling: Europa
investerar i landsbygdsområden

TORKAN 2018

I år har vi upplevt en extrem vår och sommar med höga temperaturer och väldigt lite nederbörd. För lantbruket har det inneburit stora problem i hela landet med låga vallskördar och dålig tillväxt på betesmarkerna. Även andra grödor har tagit stor skada och för första gången sedan tidigt 60-tal tros Sverige bli nettoimportör av spannmål.

Hö från slätterängar ...

Den torra sommaren har medfört att behovet av fodermark har ökat rejält. Marker som inte använts på många år har skördats eller använts till bete. Även på klassiska slätterängar har höet tagits omhand i större utsträckning än under de senaste åren. Näringsvärdet är inte så högt på dessa marker, men de är örtrika och kan vara ett bra komplement till det vanliga fodret.

Många slätterängar är små, kanske inte ens ett halvt hektar, och ger inga stora mängder med hö. Men de kan vara väldigt artrika och erbjuda ett varierat foder med stort inslag av olika örter och gräs. I en svensk slätteräng på fastmark kan det finnas omkring 50 arter av kärllväxter per kvadratmeter, plus en massa olika svampar, insekter med mera. Artrikedomen skulle inte finnas kvar utan slåttern, men nuförtiden är det svårt för många ängsägare att få avsättning för höet. Men behöver det verkligen vara så? Den här foderfattiga sommaren har gjort att höet

från fler slätterängar än vanligt har tagits om hand istället för att bara köras bort.

Slätterängshöet tas sent på sommaren, oftast månadsskiftet juli/augusti, och innehåller därför mer cellulosa och lägre halter av råprotein jämfört med en slättervall som slås tidigare på sommaren. Höet skulle därför kunna passa bra till många hästar, som till skillnad från idisslare kan kompensera låga näringsvärden med att äta mer. Örtrikedomen bidrar till variation och smaklighet och ängshöet kan även innehålla mindre damm än hö från slättervall, eftersom slätterängen aldrig plöjs upp så att jorden blottas.

Under sommaren har slätterängarna i Värmlands naturreservat slagits som vanligt och höet har erbjudits till djurägare i trakterna. LRF har hjälpt till att förmedla erbjudandet om att hämta hö, och från några fler reservat än vanligt har höet kommit till användning, vilket är mycket glädjande. Eftersom dessa marker kan vara svåra eller olämpliga att köra traktor på har höet i de flesta fall samlats ihop manuellt eller med fyrhjuling med släp och pressats till småbalar på lämplig plats. Kanske har detta skett i större utsträckning även på andra marker och kanske kan det leda till att ängshö även kommande år kommer till användning. För det är synd om en så fin resurs bara blir till biogas eller kompost.

Störst problem har torkan orsakat i de södra och östra delarna av landet men i väster har Värmland varit mer utsatt jämfört med områden söder om Vänern. När detta skrivs har vi dock fått mer normal väderlek med lägre temperaturer och regnområden som rör sig över landet. Förhoppningsvis gör detta att det åter börjar växa på betesmarkerna och att det går att ta en välbehövlig vallskörd under hösten.

Stöd till lantbruket

För att mildra de negativa effekterna för lantbruket har det vidtagits ett antal åtgärder. Både Jordbruksverket och länsstyrelserna har tagit beslut som innebär att det inte blir avdrag på stöden för villkorsfel som beror på torkan. Staten har avsatt 1,2 miljarder kronor till ett krisstöd för

lantbruket som betalas ut under 2018 och 2019. Jordbruksverket gör också en upphandling som gör det möjligt för lantbrukare att få subventionerad rådgivning om likviditets- och foderplanering med anledning av torkan.

Många andra organisationer har också engagerat sig i att mildra konsekvenserna av torkan för lantbruket. Mycket är kopplat till att minska den långa kötiden till landets slakterier och bland annat görs olika insatser för att öka konsumtionen av svenskt kött. Det har också tagits ett antal initiativ för att utveckla förebyggande åtgärder och ökad beredskap vid liknande förhållanden i framtiden.

Även om man inte ska dra för stora slutsatser av ett enskilt år så talar det

mesta för att vi går mot en framtid med både längre perioder med torka och med kraftig nederbörd. I det här numret av Utsikt är det flera inlägg som handlar om årets torka. Effekterna av torkan kommer dock att finnas kvar under lång tid framöver och vi kommer förstås att återkomma till detta framöver.

LÄS MER OM TORKAN

www.jordbruksverket.se

www.lansstyrelsen.se

ROGER BERGQVIST

010-224 72 13

ROGER.BERGQVIST@LANSSTYRELSEN.SE

... en bortglömd resurs

Kerstin Ståhl bor på en mindre jordbruksfastighet utanför Storfors tillsammans med sin man och några hästar. Tillsammans med Kerstins syster brukar de en liten och artrik slätteräng på gården och det höet ges till hästarna. De får ängshö tillsammans med inköpt hö vid kvällsfodringen och då kan 10-20 procent av givan utgöras av ängshö. På det viset kan höet räcka ända in i mars om skörden varit bra.

Tycker hästarna om höet?

-De äter alltid upp det. Ibland väljer de till och med det höet först, säger Kerstin. Kanske beror det på vilka arter som följer med i just den givan.

Tar ni in det som löshö eller pressar ni?

När slätterängen har slagits får gräset ligga och torka på marken eftersom det är bra för fröspridningen. Sedan gör vi en eller två stora högar och gafflar in manuellt i en löspress. Vi vill inte köra runt med traktor på ängen.

*Kerstin Ståhl med
hästen Riim.*

Foto: Monica Ståhl

MARIA SUNDQVIST

010-224 72 74

MARIA.SUNDQVIST@LANSSTYRELSEN.SE

I foder- och ströbristens spår

Det har varit ett exceptionellt år med långvarig torka som har lett till stor foderbrist för landets och länets lantbrukare. I spåren av foderbristen följer även ströbrist, som gör att var och en får försöka tänka ett varv till för att lösa vinterhållningen för sina djur.

NÅGRA TIPS SOM KAN UNDERLÄTTA VINTERSÄSONGEN:

STRÖ

Se över stallar, ligghallar med mera om det finns förbättringsmöjligheter. Finns det leriga passager runt och framför stallar, lägg upp en plan för att hårdgöra dessa, för att minska att djuren drar in blöt lera i ströbädden. En annan åtgärd är att titta på alternativa strömedel. Strömedlen nedan är förslag som inte passar alla, men kan ge en idé till såväl små som stora gårdar.

- **Torv** – hög uppsugningsförmåga och fortfarande lätt att få tag på, kan ge mörka stallar men rena och torra djur.
- **Spån** – Flexibelt och bra strö som går att använda både i djupströbäddar och på båspallar. I djupströbäddar bör det varvas med något armerande material såsom halm, hö eller liknande. Kan med fördel köpas i bulk från närmaste såg eller i pressade balar för lätt hantering.
- **Flis** – Kan användas som strö i djupströbäddar, tänk dock över hanteringen vid spridning på fält senare. Flis ger en hög dränering och minskad fukt i ströbädden, bör helst varvas med annat strö, till exempel spån, torv eller halm för att få en bra liggkomfort för djuren.
- **Sand** – kan vara ett alternativ i vissa fall, dock tungt och svårhanterligt vid låga temperaturer, eftersom den kan frysa och bilda en hård och kall yta för djuren att ligga på. Sand kan också vara ett problem i vissa utgödslings-system.
- **Gummimattor** – Montera gummimattor i liggbåsen för minskad ströåtgång. De ger en mjuk liggyta och strö mängden kan minskas jämfört med om djuren ligger på betong. Strö bör dock alltid finnas även på gummimattor för att suga upp urin och annan fukt.
- **Oskördade vallar/trädor** – Finns oskördade fält i närheten kan det fortfarande vara värt att skörda dessa för att använda som strö. Gräset torkas på fältet så långt det är möjligt och plastas sedan som ensilagebalar. Lite fukt skadar inte, särskilt om man varvar med något torrt material såsom spån, torv eller halm.
- **Utmockad gödsel/spån/halm från häst** – kan med fördel användas i djupströbäddar, särskilt vid anläggandet av bädden på hösten. För att få till en bra process i djupströbädden krävs mycket strömaterial. Risken är att man snålar på strö särskilt om det är svårt och dyrt att få tag på halm. Det kan straffa sig i längden då en dåligt anlagd djupströbädd senare kräver mycket mer strömaterial för att hållas torr. Många häststall har svårt att bli av med sin gödsel och det kan vara en bra idé att ställa en kärre/container vid ett stall i närheten för att nyttja den resursen till nöt eller får.
- **Fårull** – Ull som oftast eldas upp eller kastas kan istället användas till att böttna nyanlagda djupströbäddar. Kan framförallt användas på den egna gården med får.
- **Rivet tidningspapper** – Finns att köpa i färdigpressade balar, dyrt men hög uppsugningsförmåga och multnar ned snabbt för enkel hantering vid spridning på fält.

FODER

Se över utfodringen, fri utfodring är inte att föredra denna stallsäsong om man har foderbrist. Vill man trots det utfodra med fri tillgång, försök göra detta under tak så att spillet även gör nytta som strö.

FÅR

I mindre besättningar kan oftast utfodringssystemet ändras. Vid system med rundbalar i rundbalshäckar som ställs ut i hagen kan mycket foder gå till spillo. Ett mer arbetskrävande utfodringssystem, men där spillet kan minskas med 30% eller mer, är att bygga ett enkelt foderbord med ätöppningar där utfodringen sker manuellt.

Gruppera in djuren noggrannare efter näringsbehov. Gruppering av olika djurgrupper är alltid viktigt men har extra stor betydelse vid brist på foder. Digivande eller dräktiga tackor och lamm är prioritet och ska ges det bästa fodret, medan sintackor kan få mindre näringsrikt foder om hullet är gott.

För de som köper in grovfoder är det extra viktigt att få en näringsanalys och titta över hur smakligt grovfodret är. Får kan verka ha ett överflöd av mat, men i värsta fall är det för grovt för fåren att hantera. Då är det viktigt att komplettera med ett kraftfoder passande för respektive djurgrupp. Glöm inte att göra hullbedömning genom att känna på fåren med jämna mellanrum.

Undvik att slaktanmäla underviktiga djur, då det ger dålig ekonomi och blockerar slaktplatser. Se över möjligheten att låta någon annan vidareuppföda lamm om fodret inte räcker. Ta gärna kontakt med slakteriernas förmedling av djur.

NÖT

Gruppera in djur noggrannare efter näringsbehov. Dela in hagar och ligghallar i fållor, så att det är möjligt att få till fler grupper och därmed fler utfodringsmöjligheter. I många dikobesättningar överutfodras dikorna så att de får överhull. Ge de yngsta djuren och de högproducerande korna det späda och smakliga grovfodret.

När det gäller växande djur får man anpassa försäljning eller slakt efter varje individ. I år kan det vara läge att ha en mer extensiv uppfödning, om man inte har en bokad tid till slakt eller en uppköpare. Planera in tillväxt efter tidpunkt då det går att leverera djuren. Det är en dålig affär att stå med färdigväxta djur om slakteriet inte är beredd att ta emot. Ett år som detta, då många foderstater kommer att balansera på gränsen till vad som möjligt, är det extra viktigt att ha koll på sina djur. Daglig allmänstatus som våmfullnad, idissling, brunster, hårrem, träckkonsistens, hälta, klövar är några exempel på vad djurägaren ska vara extra vaksamt på.

För små nötbесättningar (som inte är ekologiska) och har tillgång till klassiska uppbundna system kan dessa utnyttjas i år. Systemet kräver mycket jobb, men ger större kontroll över foderintag och ströförbrukning. Observera att det endast är hondjur över 6 månader som får bindas upp!

Kraftfoder för grovfoderfattiga foderstater

Flera av återförsäljarna av foder har utvecklat nya typer av kraftfoder, som är anpassade för foderstater med lite grovfoder eller foderstater som innehåller mycket fibrer tex halm. Med ett större sortiment och mer specifika foder finns en större möjlighet till flexibilitet nästan oavsett hur din grovfodersituation ser ut. Nackdelen är förstås att det är dyrt, men kan hålla dina djur i bra skick över vintern.

Tre gårdar om **TORKAN** och hur de hanterat den.

Årets extrema torka har påverkat alla lantbrukare på något sätt. Olika lantbrukare har olika strategier för att klara torkan. I mitten av augusti ringde jag några lantbrukare för att höra vilka åtgärder de har fått göra för att klara av bristen på regn.

PETRA UMLAND
010-224 72 76
PETRA.UMLAND@LANSSTYRELSEN.SE

**BRITTA VESTLUND, WESTLUNDS
LANTBRUKSPRODUKTER, EKSHÄRAD**
**PRODUKTIONSRIKTNING:
NÖTKÖTTSPRODUKTION, POTATISODLING
OCH FÖRSÄLJNING AV FODER**
**ANTAL DJUR: CIRKA 70 DIKOR, PLUS
UPPFÖDNING AV UNGDJUR TILL SLAKT**
AREAL: 450 HA

VILKA ÅTGÄRDER HAR GJORTS FÖR ATT KLARA TORKAN?

Vi har skördat all vår vall på cirka 250 ha, men det har varit ett katastrofår. Här är det mycket sandjordar och det gör att markerna torkar ut väldigt fort. Vi räknar med en halverad skörd på vallen. I vanliga fall så säljs mycket grovfoder till bland annat hästägare, men nu måste vi se till att först och främst ha foder till våra egna djur. Tyvärr har vi inte lika mycket foder som vi kan sälja och det är också svårt att få till speciella kvalitéer på grovfoder som efterfrågas av en del hästägare. De som inte skördar grovfoder själva och inte redan har bokat in sitt foder kan komma att få svårt att hitta grovfoder.

Betet till djuren har räckt hyfsat, men vi ska nu försöka stängsla in ytterligare mark för att inte redan nu börja ta av vinterfodret. Som det ser ut nu kommer det bli en dålig andra skörd. Det har knappt kommit något regn alls sedan i maj, så det växer väldigt dåligt.

Vi brukar sälja en hel del spannmålskross, men försäljningen av det kommer att minska eftersom stor del av skörden kommer nu gå åt till tjurarna. På grund av att spannmålen vuxit dålig har även partier av halm har köpts in från andra län.

Potatis odlas även på gården och där blir också skörden sämre, troligen runt 70-75% av normal skörd kommer att plockas i år. Potatisen har inte bevattnats och man ser att det har saknats vatten vid knölbildningen, vilket gör knölnarna mindre. Olika områden har drabbats olika hårt, så skörden kommer att bli ojämn. Att vattna har inte heller varit aktuellt eftersom det varit så dåligt med vatten i Klarälven.

VAD KOMMER DU ATT TÄNKA PÅ MER INFÖR FRAMTIDEN?

Vi kommer också fundera mer på hur vi ska anpassa produktionen. Det blir mycket extra arbete och planering sådana här år när man får leta efter foder och strö.

VILKA ÅTGÄRDER HAR GJORTS FÖR ATT KLARA TORKAN?

Vi har ändrat i foderstaten till djuren. Mjölkkorna kommer få mindre grovfoder och ett färdigfoder som är sammansatt för att passa tillsammans med en låg grovfodergiva. Vi har skrivit kontrakt på färdigfodret för ett år framöver, för att säkra att vi har foder hela året. Även foderstaten till tjurarna ändras så att de kommer få maxgiva på kraftfoder och sedan kompletteras det med både ensilage och halm. Halm kommer till mycket större del att ingå i foderstaten detta år. Vi har jagat efter halm och nu har vi fått tag i halm nere på Värmlandsnäs som vi har balat och kört upp till Sälboda.

Vi har även skördat mycket areal som vi tidigare inte skördat. Det har varit folk som ringt och sagt att vi kan få skörda hos dom, så vi har kört på många nya arealer. Det har ofta varit arealer med något sämre vallkvalitet, som främst kommer ges till sinkorna. Förhoppningsvis kommer tredje skörden ge en del grovfoder, så att vi ska nog klara oss detta året också.

VAD KOMMER DU ATT TÄNKA PÅ MER INFÖR FRAMTIDEN?

Normala år brukar ungefär 50-100 ha vall sås om, men i år kommer inte det att göras. Istället kommer vi försöka ta en tredje skörd på alla vallar. De gäller att få in så mycket grovfoder som möjligt, eftersom lagren är slut. Till nästa år gäller det att få in en bra skörd. Då ska vi se till att gödsla ordentligt så det växer bra. Detta torkåret har ändå gett nya erfarenheter. I framtiden kan man till exempel behöva tänka mer på vad man ska ha för vallfröblandning. Idag har vi mycket timotej i våra blandningar och den har inte klarat sig så bra i torkan, därför kanske vi får ändra det.

MICHAEL SÖRENSEN,
SÄLBODA MJÖLK AB, GUNNARSKOG

PRODUKTIONSINRIKTNING:
MJÖLKPRODUKTION

ANTAL DJUR: 130 MJÖLKKOR.
FÖDER UPP CA 120 TJURAR TILL SLAKT
AREAL: CA 400 HA, VARAV 150 HA
INTENSIV VALL RESTEN EXTENSIV VALL
OCH BETE

MARIE LARSSON
ENKULLENS GÅRD, KRISTINEHAMN

PRODUKTIONSINRIKTNING:
EKOLOGISK NÖTKÖTTSPRODUKTION

ANTAL DJUR: 100 DIKOR PLUS UNGDJUR
SOM FÖDS UPP TILL SLAKT

AREAL: 230 HA VARAV 95 HA BETESMARK

VILKA ÅTGÄRDER HAR GJORTS FÖR ATT KLARA TORKAN?

Vi har tagit hjälp av Skogsvårdsstyrelsen för att få hjälp med stängsling av några vass- och sjöbetesmarker. De markerna är normalt sett för blöta för att beta, men i år har det gått att släppa djuren där.

Tidigare år har vi kunnat sälja avsalugrödor, men i år uteblir den intäkten då allt går som foder. Vi får istället ökade kostnader för strö, vallfrö och foder. Nästan all vår spannmål har skördats som helsäd. Det görs vanligtvis inte. För att få in tillräckligt med grovfoder har även helsäd skördats hos en annan KRAV-certifierad lantbrukare. Nu hoppas man på tredje skörden, men det är fortfarande väldigt torrt här. Det behövs mer regn för att det ska komma igång ordentligt.

När det gäller fodret i vinter så kommer dikorna få mer halm än vad de fått tidigare år. För att spara på fodret ytterligare kommer eventuellt kalvarna skiljas ifrån tidigare än vanligt och korna får gå kvar ute på bete lite längre. Om det nu finns något bete kvar i höst. Slakten har lagts tidigare på en del kor och tjurar under hösten och vi kommer inte eftersträva lika höga slaktvikter på slaktdjuren denna säsong.

VAD KOMMER DU ATT TÄNKA PÅ MER INFÖR FRAMTIDEN?

Att ha mer vall i reserv jämfört med tidigare och fundera på vilken vallfröblandning som ska användas. Här har klövern gått bättre än gräset. Vi kommer fundera på att använda fler sorter som är torktåliga. I början av augusti såddes 20 ha rajgräs, men på grund av torkan har det grott väldigt dåligt. Det blir kostsamt att köpa nya vallfröer till det man redan sått en gång.

Det före detta missionshuset har blivit en samlingslokal för Finnskogens Byalag.

Bygdemedel - bra för bygden!

Bygdemedel är ersättning till de delar av Värmland som blivit berörda av utbyggnaden av vattenkraften. Medel som inte behöver ersätta skador som orsakas av vattenkraften kan sökas av ideella föreningar till olika investeringar.

En strålande vacker dag i maj hade jag stämt träff med kassören och ordförande för Finnskogens Byalag - Olle och Siw. Byalaget har sökt bygdemedel för byte av fönster på föreningshuset. Inför beslutet

ville jag titta närmare på det planerade projektet och även på golvet i stora salen som renoverades 2015. Efter en brant uppförbacke rullar bilen in på gårdsplanen till föreningshuset och vi möts av en svensk idyll. Ett falurött hus med vita husknutar, syrener som blommor och en fantastisk utsikt ned mot den glittrande Borrsjön.

Vad är bygdemedel?

Bygdemedel består av årliga avgifter som vattenkraftbolagen, enligt vattendomar, ska betala till de vattenregleringsfonder som Länsstyrelsen förvaltar. Pengarna ska i första hand gå till skador som uppkommer som en följd av vattenregleringen. Därutöver går det även att söka bygdemedel för investeringar som är till allmän nytta för bygden. Bygdemedlen är på det viset viktiga för landsbygden eftersom ideella föreningar kan söka bygdemedel för olika investeringar i bygdegårdar och andra föreningslokaler.

Genom alla ansökningar jag tagit del av har jag fått en inblick i det fantastiska

arbete som många ideella föreningar gör för landsbygden. Man lägger ned åtskilliga arbetstimmar och kämpar hårt med sin ekonomi. Bidragen av bygdemedel har gjort att en hel del projekt blivit möjliga. Under 2017-2018 beviljades medel för exempelvis: anläggande av nya gårdsgårdar, renovering av en loge, byte av fönster och dörrar, omläggning av ett tak, byte av hängrännor och stuprör, anläggande av ett utegym, uppsättning av takfläktar, målning av väggar och fönster samt iordningställande av ett bygdemuseum.

Finnskogens byalag

En av alla dessa föreningar är Finnskogens Byalag. Föreningen bildades 1994 och har idag cirka 80 medlemmar. Man ordnar bland annat gökottor, pimpeltävlingar, påskpyssel, valborgsbrasa och dans samt tränar på hästskovarpa! Föreningshuset är ett före detta missionshus som byggdes på 1920-talet. Innan byalaget övertog byggnaden hade Gräsmarks missionsförening sina gudstjänster här.

Golvet i stora salen renoverades 2015, på grund av att det blivit angripet av trämask.

Medlemmarna i byalaget kommer från Borrsjöns-, Humsjöns-, Mangens-, Kymmens- och Ragvaldstjärns hemman, som alla ligger i Gräsmarks finnskog. Många av traktens torp upptogs under 1600-talet av de svedjefinnar som kom från Savolax i Finland. Det gäller bland annat torpen vid Ragvaldstjärn, Tiskaretjärn, Norra Ängen och Humsjön. Fortfarande finns namn och skrönor kvar som minner om den finska invandringen, till exempel ska namnet Atikullen på Tiskaretjärn komma från det finska ordet athio som betyder öde (ödeskullen).

Sedan Byalaget tog över missionshuset har det renoverats en del men fortfarande återstår arbete. I samband med byten av fönster ska panel bytas och huset ska tilläggas isoleras. Invändigt ska det tapetseras och målas. Under 2015 beviljades också byggedmedel för renovering av golvet i stora salen. Golvet hade blivit angripet av trämask och alla golvbrädor och regler fick tas bort och ett helt nytt golv läggas in. Nu ser golvet

jättefint ut och här har man sedan dess haft dans och många andra trevliga aktiviteter.

Med huvudet fullt av alla renoveringsprojekt och spännande aktiviteter som Byalaget driver rullar jag mot Karlstad, och handläggning av nya ansökningar om bygdemedel.

Vem kan söka byggedmedel och vad kan det användas till?

Byggedmedel kan sökas av ideella föreningar som hembygdsföreningar, idrottsföreningar och byalag. Det kan till exempel användas till reparationer och upprustningar i byggnader, markering och upprustning av stigar och leder, förbättringar av idrottsanläggningar samt inköp av utrustning. Byggedmedel kan också användas som offentlig medfinansiering i EU-projekt.

I Värmland kan man söka medel ur följande vattenregleringsfonder: Klarälvens (Torsby, Hagfors, Munkfors och Forshaga kommuner), Frykensjöarnas (Torsby, Sunne och Kils kommuner), Yngens (Fi-

lipstad och Storfors kommuner), Stora Lees (Årjängs kommun) och Gullspångsälvens (Kristinehamns kommun). För investeringar i Säffle, Grums, Karlstad och Kristinehamns kommuner kan medel sökas från Vänerens vattenregleringsfond som administreras av Länsstyrelsen i Västra Götaland.

Intresserad av att söka byggedmedel?

Information finns på Länsstyrelsen Värmlands webbplats:

www.lansstyrelsen.se/varmland

LIISA KAPANEN
010-224 74 43
LIISA.KAPANEN@LANSSTYRELSEN.SE

NOTERAT

JORDBRUKARDAGEN 2018

Välkommen till en inspirationsdag med fokus på lönsamma affärer med miljönytta! Du får lära dig mer om hur man kan göra bra affärer på förnybar energi och om olika åtgärder för att minska energikostnaderna.

Vi kommer att få höra lantbruksföretagare berätta om hur de jobbar med energifrågorna på sina gårdar tex produktion av solex, biogas, byte av pannan till spannmålstorken, användning av alternativa bränslen. Rådgivare presenterar de bästa tipsen för att minska energikostnaderna. Forskare presenterar hur dieseltraktorn kan ersättas i lantbruket, framtidens metoder m.m. Du kan också passa på att utbyta erfarenheter och knyta nya kontakter som hjälper dig att ta klivet in i framtiden med energismarta lösningar då vi samlat flera olika aktörer som är verksamma inom ämnet.

Tid och plats: 16/10 kl. 09.00 till cirka 16:00 vid Lillerudsgymnasiet (matsalen)

Kostnad: 120 kr för mat och fika, betalas kontant eller med swish

Frågor: Daniel Hedeås, 0708-291994 daniel.hedeas@hushallingssallskapet.se

Anmälan: Senast 9/10 i Kalendern på www.lansstyrelsen.se/varmland (klicka i Kalendern för den 16/10), eller via Länsstyrelsen reception, tel 010-224 71 05

Jordbrukardagen arrangeras i samarbete mellan Länsstyrelsen Värmland, Jordbruksverket och EU (Europeiska jordbruksfonden för lantbruksutveckling).

INFORMATION OM JORDBRUKARSTÖDEN

Tänk på att.....

- ... senast den 31 oktober ska du ha skött din jordbruksmark enligt reglerna för gårdsstödet. Där har du ett aktivitetskrav som innebär att du måste ha utfört någon godkänd jordbruksaktivitet på hela skiftet som du söker gårdsstöd på,
- ...om du söker kompensationsstöd ska du ha skördat eller låtit beta dina grovfodergrödor, betesmarker och slåtterängar,
- ...om du söker eller har ett åtagande för vallodling ska du ha skördat eller låtit beta vallen senast den 31 oktober,
- ...om du söker eller har ett åtagande för betesmarker och slåtterängar ska du ha slagit och fört bort skörden eller låtit beta marken senast den 31 oktober.

Jordbrukarstöd och torkan

Samlad information om den extrema torkan som varit under sommaren och jordbrukarstöden finner du på Jordbruksverkets webbplats. Där finns många frågor besvarade som berör både direktstöd, ekologiska fokusarealer, miljöersättningar med mera. www.jordbruksverket.se

Har du behov av att utfodra dina ekologiska djur med konventionellt foder ska du ansöka om undantag från produktionsreglerna i ekologisk produktion via en blankett som ska skickas till Jordbruksverket. Blanketten finns på Jordbruksverkets webbplats eller så kan du ringa till oss på Lantbruksenheten på Länsstyrelsen Värmland, 010 -224 70 00, så skickar vi den blanketten till dig. Länsstyrelsen kommer inte att göra avdrag för skötsel fel som du gör på grund av torkan.

Har du några frågor som rör jordbrukarstöd når du oss på 0771-67 00 00 eller 010 -224 70 00.

Björnspillningen är analyserad!

Nu har den björnspillning som samlades in i Värmlands län analyserats. Länsstyrelsen vill tacka er som hjälpt till att samla och skicka in björnspillning. Nu dröjer det några år innan björnspillningsinventeringen blir aktuell i länet igen men fortsätt gärna att rapportera observationer av de stora rovdjuren!

I Mellansverige resulterade 2017 års insamling av björnspillning i 3 200 spillningsprover. Insamlingen utfördes av cirka 1 400 personer, varav 32 personer från Värmland. Fokuseringsområdet för inventeringen var Gävleborgs, Dalarnas och Värmlands län och det var i Gävleborgs län det samlades in flest prover, över 2 000 stycken. Men det samlades även in spillning i Västmanlands, Uppsala, Örebro, Stockholm, Jämtland och Västernorrlands län.

Efter analyser har man konstaterat 635 björnar i området och beräknat populationen för hela området till ca 841 björnar (772–945 st). Av de 635 individerna fanns de allra flesta i Gävleborgs och Dalarnas län. Resultatet visar även att det fanns fler honor (494 st) än hanar (347 st).

I Värmland samlades det under augusti till oktober 2017 in spillning från elva björnar varav nio hanar och två honor. Honorerna består av den moder och en av hennes ungar som i fjol utgjorde den stora nyheten i och med Värmlands första dokumenterade björnföringring i modern tid. Det totala antalet prover blev 56 stycken och utav dessa innehöll 43 stycken DNA från björn. Från 32 stycken prover var det sedan möjligt att få fram vilken individ som lämnat spillningen.

Inventeras inte varje år

Björnspillningsinventeringen skiljer sig från till exempel varg- och lodjursinventeringen i och med att man inte inventerar arten i hela landet årligen. När det gäller björn inventeras delar av landet med flerårsintervall. Senast man inventerade i Värmlands län var för 5 år sedan.

Under inventeringen 2012 samlades spillning in från fem individer varav samtliga var hanar. Att det samlades spillning från elva individer i fjol, varav två honor, pekar mot att björnstammen ökat i länet. Men man ska vara försiktig med att dra långtgående slutsatser gällande björnstammen i Värmlands län då antalet insamlade prov varit relativt litet jämfört med de mer björntäta länen.

Fortsätt rapportera

Även om inventeringen av björnspillning är slut för den här gången så fortsätt gärna att rapportera observationer av de stora rovdjuren på www.skandobs.se. Skandobs finns också som app till smarttelefoner och gör det möjligt att rapportera på plats i fält. För er som är bekanta med rapporteringsverktyget sedan tidigare kan vi avslöja att det moderniserats under sommaren. Så gå gärna in på Skandobs och bekanta dig med den nya omgivningen, din rapport kan vara av stor vikt i rovdjursinventeringen, och i förlängningen en hjälp för älgförvaltningen.

Inventeringar på gång

- I höst kommer beräkningar av den totala björnstammen i Sverige att genomföras.
- Inventeringssäsongen för varg och lodjur drar igång den 1 oktober.
- Läs mer om inventeringsresultatet på Viltskadecenters webbplats.

www.viltskadecenter.se

DAVID HÖÖK
010-447 72 56
DAVID.HOOK
@LANSSTYRELSEN.SE

SKANDObs

Björnspillning.

OM BRUNBJÖRZEN

Källa: www.de5stora.com

Latinskt namn: Ursus arctos

Storlek: Storleken på svenska brunbjörnar varierar mycket. Normala vikter är 60-100 kilo (honor) och 100-250 kilo (hanar). Stora hanar kan väga upp till 300 kg och lite mer. Största vilda björnen som noterats i Sverige vägde 343 kg. De blir 100 - 280 cm lång med en mankhöjd upp till 135 cm.

Utseende: Ett stort brunt djur med rundade former, stort huvud, en puckel över skuldrorna och en sluttande rygg. Tassarna är stora och breda och svansen kort.

Familj: Brunbjörnen är en av åtta björnar i familjen björnar i världen. De mest storvuxna brunbjörnarna finns på Kamtjatka och Kodiak.

Utbredning: Europa, Nordamerika och Asien.

I Sverige främst i de norra och mellersta delarna av landet.

Fortplantning: I januari-februari, under ideperioden, föds ungarna. Björnar får 1-4 ungar, men vanligast är 2-3 stycken. Ungarna är påfallande små när de föds, ungefär som marsvin.

Föda: Björnen är en allätare som mest äter myror, bär och växter, men äter gärna kadaver och tar dessutom ren eller älg. På vintern då den ligger i ide äter den ingenting.

Som mottagare av denna tidning finns du med i ett adressregister hos Länsstyrelsen Värmland

Ängsruta, *Thalictrum flavum*, är en växtart i ranunkelfamiljen. Den trivs på fuktig-blöt näringsrik mark. I Värmland har ängsruta endast hittats på några få platser. Blomman på vinjettbilden är fotograferad på Stora Sönnervassen i Lurö skärgård, av Gunnar Lagerqvist.

Ängsrutan

OM ÄNGSMARK I VÄRMLAND

ÅRETS SLÅTTERGUBBE

Södra och Norra Torps gårdsförening fick priset i år,

Den värmländska utmärkelsen Årets slåttergubbe gick i år till Södra och Norra Torps gårdsförening, som slår vallen på Nordtorpsåtern i Torsby kommun.

Varje år lyckas de engagera 15-20 personer i arbetet med slåttern och att så småningom frakta bort höet. Det var just den goda uppslutningen som fällde avgörandet för juryn i årets omröstning.

På bilden från vänster, landshövding Kenneth Johansson med pristagarna Monica Olsson, Mats Larsson, Kjell-Inge Larsson, Inga-Lill Löfgren och Kerstin Sandberg.

ÄNGSTRÄFF I HUNDVIKEN

Det finns ett nätverk som heter Svenska kulturlandskap som under några år har ordnat årliga träffar för personer och företag med liar och slåtterängar som specialintresse.

Årets träff hölls i Hundviken i Gunnarskog under två halvdagar i mitten av juni. Några av deltagarna kom från Värmland men de flesta kom från andra län, till exempel Gotland, Jämtland, Västra Götaland och Dalarna. Vilken kunskap det finns spridd i landet! Och vilka intressanta diskussioner det blev om knacklie kontra sliplie, om lokala traditioner kring slåttertid, olika typer av orv, hur man bäst bryner lien och mycket annat. För intresserade är det verkligen en källa för ny kunskap och inspiration. Och väldigt roligt att prova andra liar än den man är mest van vid.

AKTUELLT I HÖST

Under några veckor med start i mitten av september kommer jag att besöka ett 60-tal ängar i Torsby, Hagfors och Sunne kommuner. Besöken sker med sex- års intervall och syftet är att se hur det går för slåtterängarna i Värmland. Hur många slås, hur många håller på att växa igen och hur mycket ängssvamp går det att hitta?

Har du frågor går det bra att kontakta mig.

MARIA SUNDQVIST
010-224 72 74
MARIA.SUNDQVIST@LANSSTYRELSEN.SE

*Betesmark och
slåtteräng i Sunne.*

